

13.1.2026

Oikeusministeriö

Oikeusministeriön lausuntopyyntö asiassa VN/21297/2023

Valtiovarainministeriön lausunto työryhmämietinnöstä koskien pakkokeinolain muutostarpeiden arviointia (1. vaihe)

Oikeusministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriön lausuntoa työryhmämietinnöstä koskien pakkokeinolain muutostarpeiden arviointia. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolain 2 luvun säännöksiä vangitsemisen edellytyksistä ja 10 luvun säännöksiä salaisista pakkokeinoista. Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti varmistaa, että pakkokeinolaki tukee rikostorjuntaa riittävällä tavalla ehdottamalla nykyistä laajempien salaisten pakkokeinojen käyttöä vakavaan rikollisuuteen liittyen. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi salaisesta paikkaan kohdistuvasta etsinnästä, osallistuvan tietolähteen käytöstä ja ampuma-aserikoksen lisäämisestä ylimääräisen tiedon käyttämisestä koskevaksi perusterikokseksi. Oikeusministeriö on lisäksi pyytänyt lausunnossa kiinnittämään erityistä huomiota mietinnön jaksoissa 2.3.2.5 ja 5.1.5 esiin tuotuun yhteensovittamistarpeeseen ja sitä koskevaan arvioon, että asianmukaista on tehdä asiaan liittyvä arviointi ja sääntelyiden yhteensovittaminen esityksen jatkovalmistelussa.

Valtiovarainministeriö kiinnittää lausunnossaan huomiota pakkokeinolain 10 luvun muutoksiin ja oikeusministeriön pyynnöstä lisäksi työryhmämietinnön jaksoissa 2.3.2.5. ja 5.1.5. käsiteltyihin yhteensovittamistarpeisiin erityisesti rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (Tullin rikostoruntalaki) osalta.

Pakkokeinolain 10 luvussa säädettyjen salaisten pakkokeinojen nykyistä laajempi käyttö vakavan rikollisuuden torjunnassa

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan pakkokeinolain 10 luvussa säädettyjen salaisten pakkokeinojen käytön laajentamisella (salainen paikkaan kohdistuva etsintä, osallistuva tietolähteen käyttö, ampuma-aserikoksen lisääminen ylimääräisen tiedon käytön perusterikokseksi) vaikuttaisi valtiovarainministeriön hallinnonalalla positiivisesti myös Tullin vakavan rikollisuuden torjuntatyöhön ja sen tuloksiin. Valtiovarainministeriö toteaa lisäksi, että Tullin edustaja on osallistunut aktiivisesti työryhmän työhön ja työryhmämietinnön laadintaan ja Tullin intressit on näin ollen otettu hyvin huomioon työryhmämuistiossa.

Valtiovarainministeriö kannattaa muistiossa esitettyjä pakkokeinolain muutosehdotuksia. Esityksessä ehdotettujen laajennettujen toimivaltuuksien arvioidaan merkittävästi tehostavan kaikkien esitutkintaviranomaisten vakavan rikollisuuden torjuntaa. Valtiovarainministeriö pitää Tullin kannalta erityisen tärkeänä uutena toimivaltuutena osallistuvan tietolähteen käytön toimivaltuutta, jonka tarve ja merkitys tullirikosten selvittämisessä on työryhmämuistiossa kuvattu kattavasti ja selkeästi.

Pakkokeinolain 10 luvun ja Tullin rikostorjuntalain yhteensovittamistarpeet

Työryhmämietinnön jaksossa 2.3.2.5 todetaan, että pakkokeinolain 10 luvun 1 §:ssä säädetään salaisten pakkokeinojen soveltamisalasta ja pykälän 1 momentissa säädetään niistä salaisista pakkokeinoista, joita voidaan käyttää esitutkinnassa eli rikoksen selvittämiseksi. Lisäksi 1 momentin mukaan näiden keinojen käytöstä rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa. Lainsäädännössä on pyritty siihen, että pakkokeinolain 10 luvussa säädetään yksinomaan rikoksen selvittämiseksi käytettävistä salaisista pakkokeinoista, kun taas mainituissa muissa laeissa säädetään vastaavanlaisista keinoista rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi.

Jaksossa tuodaan esiin myös pakkokeinolain 10 luvun 1 §:n 2 momentin aiheuttama ristiriita ja poikkeus edellä mainittuun tavoiteltuun pääsääntöön. Mainitun 1 §:n 2 momentissa tarkennetaan 1 momentissa säädettyä soveltamisalaa poliisin sekä rajavartio-, tull- ja sotilasviranomaisten suhteen. Kyseisen 2 momentin mukaan mitä pakkokeinolain 10 luvussa säädetään esitutkintaviranomaisen tai esitutkintavirkamiehen oikeudesta käyttää pakkokeinoja, koskee peitetoimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä lukuun ottamatta poliisin lisäksi rajavartio-, tull- ja sotilasviranomaisia sen mukaan kuin siitä laissa erikseen säädetään.

Tullin osalta epäohdonmukaisuus liittyy siihen, että Tullin oikeudesta käyttää peitetoimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä tullirikoksen esitutkinnassa säädetään rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa. Työryhmämuistiossa todetaan, että tämä ajansaatossa syntynyt epäohdonmukaisuus ja paikoin päällekkäinen sääntely suhteessa pakkokeinolain 10 lukuun tulisi korjata. Muutostarve olisi puhtaan tekninen, eikä kyse olisi voimassa olevien toimivaltuuksien laajentamisesta. Muistion mukaan tämä yhteensovittamistarve on tullut esille työryhmämuistion valmistelun loppuvaiheessa, eikä sen vuoksi mainittujen rikostorjuntalakien muutostarpeiden tarkempaa arviointia ole työryhmässä ehditty tehdä ennen lausuntokierrosta. Koska kyse olisi ainoastaan teknisestä rikoksen selvittämisestä koskevan toimivaltuusääntelyn selkeyttämisestä, perusteltuna pidetään tarvittavien muutosten tekemistä esityksen jatkovalmistelussa lausuntokierroksen jälkeen.

Valtiovarainministeriö pitää edellä mainittujen epäohdonmukaisuuksien poistamista ja lainsäädännön selkiyttämistä rikosten selvittämiseen liittyvien toimivaltuusäännösten osalta jatkovalmistelun aikana erittäin tärkeänä ja kannatettavana. Valtiovarainministeriö kiinnittää näiltä osin huomiota siihen, että Tullin peitetoiminnan ja valeoston käyttöön liittyy verrattain monivaiheinen päätöksenteko- ja toteuttamismenettely, jossa esim. peitetoiminnan osalta Tullin rikostorjunnan päällikkö päättää tullirikoksen selvittämiseksi suoritettavasta peitetoiminnasta ja sen toteuttamista koskevan pyynnön esittämisestä poliisille ja poliisi päättää peitetoiminnan käytännön toteutuksesta tullirikoksen selvittämiseksi pakkokeinolain 10 luvun 31 §:n mukaisesti. Sama monivaiheinen päätöksentekomenettely koskee myös Tullin yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa ja valeostoa.

Jatkovalmistelua suunniteltaessa ja aikataulutettaessa on hyvä huomioida se, että tämän Tullin peitetoiminnan ja valeoston käyttöön liittyvän monivaiheisen päätöksenteko- ja toteuttamismenettelyn yhteensovittaminen pakkokeinolain systematiikkaan vaatii merkittäviä muutoksia pakkokeinolain 10 luvun rakenteeseen. Valtiovarainministeriön tietojen mukaan tämä yhteensovittamiseen liittyvä valmistelu on oikeusministeriön toimeksiannosta käynnissä Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistyönä. Valtiovarainministeriö on tarvittaessa valmis osallistumaan tähän yhteensovittamiseen liittyvään jatkovalmisteluun yhdessä Tullin asiantuntijoiden kanssa pakkokeinolain ja Tullin rikostorjunnasta annetun lain osalta.

Talousarviovaikutukset

Työryhmämuistiossa todetaan, ettei esityksellä ole arvioitu olevan merkittäviä talousarviovaikutuksia. Ehdotetusta sääntelystä johtuvat uudet tehtävät hoidettaisiin esityksen mukaan talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjauksen mukaisesti nykyisten määrärahojen puitteissa.

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Terhi Järvikare

Neuvotteleva virkamies

Jere Lumme

VN/21297/2023-VM-22

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: